

K NOVI POLEMICI O JUŽNEM TIROLU

Bodoči spori s sosedi so neizbežni

Pravica do življenja - Nacionalizem - „krivoverstvo naše dobe“

V teh dneh so iznova vzplamtele živahne javne razprave o položaju nemške manjšine na južnem Tirolskem. Povod za to je dal načelnik vlade Segni, ki je izjavil, da Italija ne more v nobenem primeru ustaviti priseljevanja tujih delavcev na ozemlje manjšine, ker da ima po ustavi vsak državljani pravico, se nastaniti in iskati zaslužka, kjerkoli hoče v državi, torej tudi na južnem Tirolskem. »Dosejenci,« je Segni pristavil, »predstavljajo že tako zelo nizek odstotek in prav nikogar ne ogražajo...«

Pretekli teden je posegel v razpravo še najbolj razširjeni in v inozemstvu zelo brani dnevnik Il Nuovo Corriere della Sera, ki je o vprašanju objavil uvodnik ter s tem postavil južnotirolske Nemce spet v središče mednarodne pozornosti. List trdi, da »slovitega priseljevanja z juga na južno Tirolsko« tako rekoč sploh ni, da obstaja samo v domišljiji »pangermanističnih agitatorjev«, ki mislijo samo na to, kako bi pred svetom škodovali dobremu imenu Italije. Skrajni čas je že, da se pošteni mednarodni javnosti odprejo oči in da spozna resnico.

Kar trde Italijani in zastopniki narodne manjšine, je, kakor vidimo, v kričeem nasprotju. Lahki pravijo, da priseljevanja skoro ni, Nemci pa tožijo, kako jih tuji kolonisti čedalje bolj pritiskajo, izzivajo in dušijo v lastni domačiji!

ŠTEVILKE GOVORE

Da spoznamo resnico, je najbolje, da vzamemo na pomoč številke, ki ne morejo nikogar varati.

Jeseni 1918, ko je Italija prišla v deželo, je na južnem Tirolskem živel poleg približno 240.000 Nemcev okoli 7000 Italijanov. Danes je na istem ozemlju 40 tisoč Nemcev manj, čeprav se njihovo prebivalstvo precej hitro množi. To so posledice fašistovskega dolgoletnega zatiranja. V istem času je italijansko prebivalstvo zraslo od 7 na 120 tisoč duš. Domačini so padli za eno petino, število Italijanov se je pa skoro podvajsetorilo.

Silno priseljevanje Italijanov z juga je vidno vsakemu slepcu. Potniki kar strme, ko slišijo, da je bilo glavno mesto Bocen še pred 30 leti čisto nemško, a da tvorijo danes v njem Italijani tričetrtinsko večino. Od 80 tisoč prebivalcev je danes v Bocnu 60 tisoč Lahov. Oni so postali absolutni gospodarji nekdanjega kulturnega in gospodarskega središča dežele.

Italijanom se to ne zdi nič posebnega. Nekoliko drugače bi seveda sodili, če bi se to ujim zgodilo. Kaj bi rekli, da so Benetke padle pod oblast Nemcev, kakor je že nekdanje bilo, in da bi danes tam živel okrog 230 ti-

soč Nemcev in le 80.000 Lahov? Vsakemu zavednemu Italijanu se duša zdrzne ob misli, da bi Benetke mogle postati — nemško mesto!

Slični občutki morajo obhajati Nemce, ko se spomnijo na Bocen. Povrh grozi ista usoda kot Bocnu vsem ostalim mestom na južnem Tirolskem: v roke priseljencev je padla prej nemška občina Meran, Italijani postajajo večina v mestu Brixenu in se načrtno naseljujejo po vseh občinah vzdolž železniških prog v deželi. Večino imajo že v Tranzensfeste, v Salurnu, Klausenu in Leifersu. V deželo so prišli kot državni nameščenci, obrtniki in industrijski delavci, ki jih je nastanil Mussolini v podjetjih, ustanovljenih od države z namenom, da bi izpodrivali domačine.

Pogodba De Gasperi-Gruber iz leta 1946 bi bila morala narediti raznarodovanju konec, toda tuje priseljevanje je postalo pod demokršćanskimi vladami še močnejše kot pod fašisti. Od začetka 1946 do konca 1952 se je z juga priselilo na južno Tirolsko nad 50.000 novih Italijanov.

POHOD V SMRT

Nepretrgano napredovanje in širjenje priseljencev v škodo domačega prebivalstva se najočitneje kaže pri volilnih izidih. Na volitvah 1. 1948 so italijanske stranke dosegle na južnem Tirolskem 31 odstotkov glasov, 1. 1952 že 35, junija 1953 že kar 41 odstotkov.

Te številke so silno vznemirile vso avstrijsko javnost: še nekaj takih volitev in nem-

ška narodna skupina bo potisnjena na lastni zemlji v manjšino. Deželni glavar severnega Tirola Grauss je tedaj izjavil, da se južnotirolski Nemci nahajajo »na pohodu v smrt«.

Ko spričo takih neovrznih številke zdrav človek bere, da je odstotek priseljencev »zelo nizek« ali celo, da priseljevanja sploh ni, mu mora zastati pamet. Kako je mogoče, da dnevnik mednarodnega slovesa, kakor je Corriere della Sera, ne razume in ne vidi dejstev, ki jih lahko otipa in vidi vsak nevednež in tujec?

To prihaja od tega, ker gospodje takih neprijetnih stvari enostavno nočejo videti. Nacionalizem je tako preoblikoval in izpridil njih miselnost, da kadar gre za tuj narod, nimajo več čuta za pravičnost. Popolnoma nesposobni so, da bi se vživeli v položaj ljudstev, ki so v sporu z Italijani. A ko se zgodi najmanjša sila ljudem njihove krvi, so silno tankočutni in se takoj uprejo; če pa Italija prizadene drugim iste in še neprijetno težje krivice, zanje to niso več krivice!

Tako vidimo, kako se ne morejo dovolj načuditi in najeziti, da se južni Tirolci in Slovenci protivijo kolonizaciji svoje rodne zemlje. Zanje je recimo popolnoma samo po sebi umljivo, da je treba vsa slovenska predmestja Trsta poitalijančiti, graditi laška naselja sredi slovenskih vasi, izrivati domačine iz Sosljana in Devina ter vzeti Slovincem morsko obalo, na kateri so doslej nemoteno živeli tisoč tri sto let.

Pravica do domačije

Vse to je zanje samo po sebi umljivo! Kdor se protivi, ga proglašajo za sovražnika Italije, panslavista in Titovega sopotnika.

Slovencev — vpijejo — ni mogoče nikoli zadovoljiti. Dobili so šole, imajo časopise in svoja društva, kaj še hočejo!

Niti na pamet jim ne pade, da imajo Slovenci poleg drugega tudi pravico do lastne domačije. Vsaka lisica ima svoj brlog, kjer je doma, in tako pritiče tudi narodu dom, kjer ga nihče ne vznemirja. Na naši rodni zemlji pa že dolga leta ne živimo več v miru. Nobena naša vas ni več varna pred tujimi priseljenci. Ob zaključku letošnjega šolskega leta smo v Devinu že doživeli, da so nam otroci kolonistov peli pesem: Va fuori d'Italia, o stranier! — Ven s tujei iz Italije! In to pod vodstvom šolskih oblastev!

Laški nacionalisti so silno ogorčeni, da mi vsega tega mirno in vdano ne prenašamo. Naš odpor se jim zdi predrzno protitalijansko početje, za katerega bi morali celo odgo-

varjati. In vendar je vprašanje narodnih manjšin — kakor je pravilno povedal južnotirolski poslanec dr. Karl Tinzl 16. julija v parlamentu — »samo na sebi najpreprostejša stvar na svetu. Svoj globok in neporušen temelj ima v pravici do življenja, ki je sveta in nedotakljiva ne samo za poedinega človeka, temveč še bolj za občestvo, zlasti pa za narodno skupino, vključeno v meje države, kjer živi kot manjšina... Vse, kar zahtevamo in česar ne bomo nikoli nehali zahtevati, izhaja iz te naše temeljne pravice.«

NE VEDO, KAJ DELAJO

Borba, ki jo vodijo manjšine za svobodno življenje na zemlji svojih očetov, je moralno vzvišena, ker je zakoreninjena v naravnem in s tem v božjem pravu.

Če torej laški nacionalisti trde, da se bo politika načrtnega naseljevanja brezpogojno nadaljevala in če se je Il Corriere della Sera

Nadaljevanje na 3. strani

NOVICE Z VSEGA SVETA

ATOMSKO ZASEDANJE

Zborovanje atomskih učenjakov, ki so se sešli iz vseh delov sveta na posvetovanje v Ženevi, odkriva človeštvu čedalje veličastnejše poglede v bodočnost. V nekaj desetletjih bo zelo cenena atomska sila gnala povsod elektrarne in v veliki meri nadomestila premog in petrolej ter postala temelj vse industrije.

S pomočjo radioaktivnih snovi bo mogoče pospešiti ali zadržati razvoj rastlin in jim spremeniti sestav, dvigniti učinkovitost umetnih gnojil ter do temeljev preobraziti poljedelstvo. Človeškemu rodu, ki se silno množi, se ne bo več treba bati lakote.

Z radioaktivnimi žarki upajo zatreti številne težke bolezni, tako tvore v možganih in raka.

Ne samo smrtonosni, temveč tudi zdravju koristni vpliv teh žarkov so ugotovili že ob eksploziji prve atomske bombe na Hirošimo. Opazili so, kako so se poedini ljudje kar naenkrat pomladili: sivi lasje so jim postali spet kostanjevi, starci so bili iznenada živahni in prožni. Z novimi izumi bo mogoče ljudem podaljšati življenje.

Zborovanje učenjakov v Ženevi je zavolje tega zares ogromnega pomena; saj se z njim začne atomska doba človeške zgodovine!

VNEBOVPIJOČA KRIVICA

Ustanova industrijskega pristanišča je pred dnevi razlatala na prostoru med Domjom in Šaverjevim hribom spet 168 tisoč in 563 kv. metrov slovenske kmečke zemlje. Na njej ne bodo zgradili novih tovarn, temveč stanovanjske hiše za — priseljence. Sredi naše domačije bodo torej zrastle nove tuje naselbine, kolonizacija slovenske zemlje gre naravno naprej!

A kakor da to ni dovolj, ponuja ustanova našim kmetom za kv. meter zemlje reci in piši nekaj nad 80 lir, medtem ko plačuje tržaška občina za enako zemljo v bližini od 2500 do 3000 lir na meter, torej približno 15-krat več.

Novica o vnebovpijoči krivici se je bliskovito razširila ter napolnila vse Slovence z nepopisnim ogorčenjem.

ADENAUERJEV OBISK MOSKVI

Hitro se bliža čas, ko pojde kancler zapadne Nemčije na obisk v Sovjetsko zvezo. Nemcem leži seve na srcu predvsem zedinjenje razkosane domovine. Rusi bi pa radi zedinjenje odložili na poznejši čas. Zavedajo se namreč, da bi ob združitvi komunistična vzhodna Nemčija kar utonila v nekomunistični večini. Zato Kremelj z Adenauerjem ne mara še razpravljati o zedinjenju.

Zdi se pa, da bo med Nemčijo in Sovjetsko zvezo kljub temu prišlo do nekakega sporazuma. Obe državi bosta najbrž vsaj obnovili pretrgane diplomatske zveze ter začeli med seboj trgovati. Med njima bo vsekakor nastalo prijaznejše ozračje.

SOVJETSKA VOJSKA SE ZMANJŠA

Sovjetska vlada je sklenila odpustiti do 15. decembra iz vojske 640 tisoč mož.

Ta novica je zbudila na zapadu veliko zadovoljstvo, kar je dokaz, da mednarodna na-

petost resnično popušča. Toda sovjetska vojska ostane kljub temu še zelo močna: Kremelj drži danes pod orožjem 4 milijone 750 tisoč vojakov, njegovi zavezniki pa 1 milijon 250 tisoč. Vsega skupaj torej 6 milijonov.

Če pojde decembra domov 650 tisoč mož, to ne bo bogzna koliko zmanjšalo sovjetskih oboroženih sil. Angleška vlada trdi, da je ona takoj po koncu vojne znižala svojo armado od 5 na manj ko 1 milijon vojakov. Domov je tedaj poslala več kot štiri petine moštva.

Kar bo Moskva sedaj naredila, je v primeri s tem malenkost, je pa le znak dobre volje Stalinovih naslednikov.

GENERAL PERON

Predsednik Argentine se je v zadnjem času na vse načine trudil, da bi se pomiril s svojimi političnimi sovražniki. Izjavil je, da je »revolucije konec«, dovolil poleg svoje tudi druge stranke, izpustil iz zaporov veliko število nasprotnikov, dovolil protivladni tisk, ponudil opoziciji premirje ter jo povabil k sodelovanju. Zdi se pa, da Peron v svojih naporih nima sreče. Te dni so namreč odkrili v Argentini organizacijo zarotnikov, ki so baje hoteli umoriti Perona, generala Lucera in druge vojaške poveljnike, češ da so pred 2 mesecema pomagali diktatorju, da je ostal na oblasti.

V deželi so spet izbruhnili poulični nemiri. S tem je »premirje« propadlo in Peron bo najbrž spet pokazal železno pest.

Ti dogodki dokazujejo, kako težak je miren prehod iz diktature v demokracijo. Kdor pride na oblast s silo, se navadno le s silo da odstraniti.

DACHAU

Nekateri bavarski politiki so predlagali, naj se podere in zapre koncentracijsko taborišče Dachau, češ da spravlja ob dobro ime sosedno prebivalstvo, ki ni krivo strahotnih zločinov, zagrešenih tam od nacistov.

V javnosti se je pa dvignil glas, naj Dachau ostane nedotaknjen. Taborišče, kjer so se godila največja zverstva človeške zgodovine, naj bo novim rodovom trajen opomin, da se nikdar več ne vrnemo v divjaštvo Hitlerizma in fašizma.

Dobro bi bilo, da se tudi v Italiji ohranijo nekatera fašistična mučilišča.

V VOJNEM STANJU

L. 1941 je tudi drobcena srednjeameriška republika Guatemala napovedala vojno Nemčiji. Medtem so se skoro vse države z Nemčijo pomirile, le Guatemala se noče. Zakaj ne?

Ker so bili Nemci lastniki velikih nasadov banan in bi jim jih morala Guatemala sedaj vrniti, se je republika raje odločila, da ostane še nadalje v »vojni« z Nemčijo.

BREZPLAČNO VINO

Letošnja vinska letina v Franciji bo tako obilna, da kmetje najbrž ne bodo mogli prodati svojega pridelka. Vlada hoče vinogradnikom na ta način pomagati, da bo od 1. novembra t. l. do 30. aprila 1956 brezplačno delila revnim prebivalcem po en liter vina na teden.

Ravno tako nameravajo povišati dnevni obrok vina francoskim vojakom. Francoski vinogradniki imajo že danes v kletih 1 milijardo litrov neprodanega vina.

VELIKI ŠMAREN

V Italiji ga imenujejo Ferragosto, iz latinščine Feriae augusti ali »počitnice meseca avgusta«. Tedaj počiva delo za 3 dni in vse hiti iz mest v gore ali k morju. Na cestah je tedaj strašen promet. Saj je letos drvelo čez prelaz Brenner na Tirolskem v Italijo ali iz nje v enem dnevu 20.000 avtomobilov.

BEDASTA ŠALA

Poleti se marsikomu skisajo možgani. Tako so se morali tudi neki ženski v Roveretu na Tridentinskem, zakaj drugače bi ne bila rekla »za šalo« materi Cerbaro, da so njenega sina Viktorja — »do smrti povozili«. Starka je obupana prisopla v bolnišnico, da vidi sina, a se je na pragu zgrudila. Živi in zdravi Viktor je pritekkel k materi, pa je bilo prepozno. Komaj ga je spoznala in je zatem umrla.

Lažnivo žensko sedaj iščejo orožniki in je prav, da bi jo pošteno zašili.

SAN MARINO

je najstarejša republika v Evropi. Leži v sredini Italije, meri komaj 60 kv. kilometrov in šteje okoli 14.000 duš. Na veliki šmaren so bile tam volitve v parlament.

Največ glasov (2006) je odnesla Kršč. demokracija, slede komunisti s 1656 glasovi. Ker so pa ti združeni z Nennijevimi socialisti, bodo še dalje 4 leta vladali v deželi.

Lepa stvar v San Marinu je, da fantom ni treba služiti pri vojaki in iti na vojno.

GROZNA NESREČA V ZRAKU

Včeraj teden se je nad nemškimi mestom Stuttgartom pripetila taka nesreča, kakor jih zgodovina malo pomni. Dvoje velikih ameriških zrakoplovov, tako imenovanih »zračnih vozov«, je pri vajah v višini 1500 metrov udarilo drug ob drugega. Hipoma sta bila v plamenih in se razletela na tisoč kosov. Obe posadki, skupaj 66 mož, sta bili takoj mrtvi.

Podobna nesreča se je primerila l. 1953 na Japonskem, ko je prišlo ob življenje 129 vojakov.

NOV SESTANEK V ŠVICI

Amerika, Velika Britanija, Francija in Sovjetska zveza so se zedinile, da se njih zunanji ministri sestanejo 27. oktobra v Ženevi. Razpravljali bodo o štirih točkah: o tem, kako organizirati v Evropi tako varnost, da ne bo več vojne, o zedinjenju Nemčije, o razoroževanju in končno o razvijanju čedalje boljših odnosov med zapadom in komunističnim vzhodom.

Tako je sklenila velika četvorica julija v Ženevi. Razprave med 4 ministri bodo gotovo težke in dolgotrajne. Tu se bo šele jasno videlo, kaj je pravzaprav pomenil znameniti sestanek velike četvorice in ali je resničen sporazum med Kremljem in zapadom mogoč.

VESEL DOGODEK PRI NOVEM LISTU

Našemu odgovornemu uredniku Dragu Legiši je njegova soproga povila hčerko Alenko. Vsi njegovi znanci in sodelavci se tega veselimo ter prijatelju Dragu in gospe Vlasti od srca čestitamo!

Bodoči spori s sosedi so neizbežni

Nadaljevanje s 1. strani

pred kratkim hvalil, da se ni doslej nikomur posrečilo zaježiti širjenja italijanskega naroda ter se tudi manjšinam ne bo, gospodje ne vedo, kaj govore in delajo.

Iz njihovih izjav namreč izhaja, da je uroda narodnih manjšin v Italiji zapečaten in jim prav nič ne pomaga, če se upirajo. Najbolje je, da se brez borbe vdajo! Poplave svoje domačije z naselniki že tako ne bodo mogle preprečiti.

Ali se gospodje zavedajo, do kakšnih političnih zaključkov bi moralo priti po vsem tem manjšine v državi? Da zanje v Italiji ne more biti svobodnega življenja! Kje naj tujerodne narodne skupine iščejo pravice, miru in prostosti, če jih ne morejo najti v Italiji?

Na to vprašanje naj odgovore nacionalisti sami.

S svojo politiko postajajo sami največji zagovorniki iredentizma manjšin, proti kateremu se na vse pretege bore. Kar delajo, škoduje sicer drugorodcem, neprimerno več pa Italiji. Saj jo spravljajo ne le v navzkrižje v sveto pravico manjšin do življenja, temveč obenem v težke spore z njihovimi matičnimi državami.

Tak nacionalizem je zares težka in usodna bolezen, ki kuži in kvari cele narode. Iz nje sta nastali že dve svetovni vojni in je prišlo na svet nepopisno gorje. Prav so zato imeli nekateri papeži, ko so označili nacionalizem za veliko zablodo človeštva ter ga nameravali proglasiti »za krivoverstvo naše dobe«. Zares koristno in nujno potrebno bi bilo, da bi se to zgodilo.

NOVICE

MIŠLJENJE VTIKANA

Glasilo sv. stolice L'Osservatore Romano je preteklo soboto pozdravilo zbliznanje med zapadom in komunističnim vzhodom.

»To zbliznanje,« pravi, »je bilo pogoj, da je uspelo atomsko zasedanje, ki združuje danes v Švici učenjake vsega sveta. Če bi sestanek velike četvorice ne imel drugega uspeha kot tega, bi že ta bil zelo pomemben.«

Osservatore želi, da bi se započeto sodelovanje razširilo in poglobilo ter »končno privedlo svet do sožitja v resnici«.

Vatikan je sodelovanju med zapadom in vzhodom mnogo bolj naklonjen kakor mnogi katoliki, ki hočejo biti bolj papeški kot sam papež.

SMRT NA CESTI

Dandanes ni tako nevarno leteti po zraku kot potovati po cesti. V Italiji se pripeti vsako leto nič manj ko 80.000 nesreč, med njimi nad 5000 smrtnih. Kako naj se temu čudimo, če dirja po laških cestah 1 milijon in 300 tisoč avtomobilov in poleg njih še 2 milijona motornih koles!

Čez 5 let bo njih število naraslo na 5 milijonov! Če ne bodo medtem razširili in preuredili cest, bo za vsakim ovinkom prežala na potnike — smrt.

NEMŠKE TOVARNE

Irski minister Norton je obiskal Bonn, kjer je izjavil, da bo Irska na vso moč podpirala ustanavljanje nemških tovarn na svojem ozemlju. Nemci bodo torej tekmovali z industrijo Angležev tako rekoč v njih lastni deželi.

Tako silno se je že razvila gospodarska moč premagane Nemčije.

SLABO KAŽE

Profesor Bendandi ima v Faenzi moderno urejeno zvezdarno in vremensko opazovalnico. Njegove napovedi upoštevajo zaradi njih zanesljivosti tudi v tujini. Zdaj napoveduje, da letos ne bo več pravega poletja. Vzrok da so velike pege na soncu. Pojavili se bodo potresi in v ozračju elektro-magnetske motnje.

POKVARJENA MLADINA

Pred 10 dnevi so se 3 milanski mladeniči podali z avtomobilom v švicarsko mesto Bellinzona, kjer so ponoči vdrli v neko zlatarno ter si napolnili žepce z urami, zapestnicami, prstani, uhani, dragocenimi iglami in dragulji.

S plenom, vrednim več ko 3 milijone, so jo mahnili spet v Milan. Da bi jih policija ne ujela, so se razdelili: eden je šel čez mejo peš, drugi je ukradeno blago spravil čez planine s pomočjo nekega pastirja, tretji se je pa vrnil domov kot »potnik« v avtomobilu. Toda policija je od potnika hotela vedeti, kje je kupil tako drago zapestno uro. Tako je prišla lumparija na dan in pokvarjenec so vtaknili v luknjo.

PROTI HRUPNIM DIRKAČEM

Oblastva so začela po vsej državi ostro nastopati proti avtomobilistom in dirkačem na motornih kolesih, ki s svojim ropotom in blaznim tekanjem kvarijo živce in ogrožajo življenje ljudem po mestih. Pretekli mesec so samo v Gorici kaznovali 250 takih vozačev. Je vse premalo! Opomini in kazni še nič ne zaležejo.

TURŠKI TIČ

Ibrahim Biricik je lepo oblečen gizdalin iz Carigrada. Spomladi je prišel v Benetke in tam v igralnici mirnodušno izgubljal. Dolgove je poravnal v ameriških čekih in daljal pri tem velike napitnine. Ko je tako potrošil 92 tisoč dolarjev, je lepega dne zginil. Tedaj se je pa izkazalo, da so bili vsi čeki ponarejeni!

Prebrisanega Turka so ujeli na Dunaju, medtem je pa vnovčene milijone skril in jih bo užival, ko ga izpuste iz ječe.

»SALOMONOVİ ZAKLADI«

Stara pravljica pripoveduje, da je kralj Salomon zakopal nekje v Afriki ali na Siciliji največje zaklade sveta. Pred 2 letoma se je pojavil »čarovnik« Le Cicero, ki je začel prodajati nekim lakomnim trgovcem čudodelen prašek, češ da jih zanesljivo dovede do zakladov. Trosijo naj ga na poti od Neaplja proti Siciliji. Kjer se roka sama od sebe ustavi, ondi naj kopljejo. Trošili so in trošili, a o zakladu ne duha ne sluha. Tako so zapravili, kakor je sodnija dognala, 15 milijonov lir.

PONUDBA

Listi v New Yorku so prinesli pretekli teden zanimiv oglas. Hotel Royal v Nevadi išče imenitnega gospoda, ki bi na odličan način sprejemal novodošle bogate goste. Pogoji: vojvodski naslov, prednost imajo bivši kralji.

Nekaj se jih bo gotovo oglasilo, saj nekateri delajo sedaj pri raznih industrijskih podjetjih.

»VSE PO TRI«

Najbolj čudna stavba v Angliji je velika trikotna hiša, ki jo je sezidal čudaški lord Trosham. Ima 3 pročelja, 3 nadstropja, 3 strehe, 3 dimnike in v vsakem nadstropju po 3 okna. Na vrhu hiše se blesti napis: »Vse po tri!« Zakaj je lord to naredil, nihče ne razume.

Razumljivejša je »Hiša filmskih igralcev« v Hollywoodu, ki je zidana v obliki steklenice za parfume. V njej res vse »diši«.

V Romuniji ostanejo

Na zapadu so menili, da bo sovjetska vojska po podpisu avstrijske pogodbe zapustila ne le Avstrijo, ampak tudi Ogrsko in Romunijo. Pretekli teden je pa romunski ministrski predsednik Dej izjavil, da morajo ruski vojaki toliko časa ostati v Romuniji, dokler ne zapuste tuje oborožene sile tudi ostale Evrope ter se ne razveljavijo vojaške zavezništva na zapadu. Na to pa lahko zelo dolgo čakamo!

TEŽKO JE SLOVO

Ameriški vojaki se pripravljajo na odhod iz Avstrije. V naglici prodajajo potolčene hladilnike in stare avtomobile ter vso ropotijo, ki je ne potrebujejo. Slovo spravlja mnoge Avstrijce v pravo žalost. Župan iz Salzburga trdi, da bo zaradi odhoda Amerikancev ostalo 8000 ljudi brez zaslužka ter da se dohodki mesta znižajo za približno 16 milijard lir na leto.

Ob dohodek pride tudi okoli 5000 »gospodičen«.

Na Dunaju položaj ni tako hud. Od tu beremo le, da je neki ruski poveljnik odšel in pustil tam psa »Pastorja«, ki je za gospodarjem celo noč jokal. Rus je tako ravnal zato, da mu ne porečejo: »Niti pes ni za njim cvilil.«

Zaradi dráguljev na prisilno delo

Dunajski časniki pišejo, da je Moskva obsojila na 25 let prisilnega dela v Sibiriji bivšega sovjetskega visokega komisarja za Avstrijo generala Svaridova.

Poslali so ga v Sibirijo, ker je tik pred svojim odhodom z Dunaja l. 1951 nakupoval s pomočjo posrednikov na levo in desno briljante.

Indijska stavka

V Indiji je 8000 državnih uradnikov sklenilo stavkati, da bi dosegli višje plače. Stavkajo pa na prav poseben način: v pisarne prihajajo čedalje manj oblečeni. Najprej namesto v dolgih hlačah in srajcah v dokolenkah in majicah, nato z nagim gornjim telesom in bosi, na koncu pojdejo pa v urade samo s predpasnikom okoli ledij.

Tako stavko bi radi videli pri nas.

Dopisi s Tržaškega

SMRT DVEH MLADIH NABREŽINCEV

Z bliskovito naglico se je v torek zjutraj v Nabrežini razširila vest, da sta se prejšnji dan smrtno ponesrečila mlada domačina Nerej Colja in Edo Pertot. Težko je bilo verjeti, da je kruta smrt zadela 16-letnega Nereja in 18-letnega Eda, ki sta bila v vasi dobro znana. Vendar so se govorice kaj kmalu spremenile v bridko resnico.

V ponedeljek popoldne sta se z motorjem vračala z izleta v Furlanijo, ko se je pri S. Giovanni di Manzano nepričakovano zgodila nesreča. Na cesti je bilo tedaj veliko prometa in je neko drugo vozilo najbrž sunilo Coljev motor, da je vozač zgubil ravnovesje. Mladenič je sicer skušal motorno kolo uravnati, vendar ga je zaneslo bolj proti sredi ceste. Ravno takrat pa je z nasprotne strani prihajal avtobus, ki je mladeniča povozil.

Pertot je bil na mestu mrtev, medtem ko so Coljo odpeljali v krmirsko bolnico, kjer je zaradi hudih poškodb kmalu izdihnil.

Trupla mladih fantov so prepeljali v rodno vas, kjer so ju v sredo popoldne pokopali.

Težko prizadetim staršem izrekamo svoje najgloblje sožalje. Mladeničema pa naj Bog da oni mir, ki ga v življenju človek ne more najti.

SESLJAN

Zanimivo je, kako policija pridno straži in nadzira gradnjo novega begunskega naselja v Sseljanu. Še nikjer nismo videli, da bi pri gradbenih delih bilo treba iskati pomoči pri policiji. Ali ima podjetje premalo delavcev in se je zato zateklo k uslužbencem javne varnosti?

Naj bo kakorkoli, naše ljudstvo si bo zapomnilo, da so nove priseljence morali nastaniti v Sseljanu s pomočjo in podporo policijskih sil.

Ob zadnjih praznikih je bilo naše kopališče polno ljudi. Ponovno se je izkazalo, kako bi bilo potrebno razčistiti cesto k morju. Saj nikakor več ne odgovarja današnjemu prometu!

Oblastva se baje ne morejo odločiti, da bi cesto popravili, ker devinski princ noče od-

ROMANJE NA BARBANO

V četrtek, 11. avgusta, je več ko 800 vernikov iz vseh slovenskih župnij goriške nadškofije poromalo na znano božjo pot Barbano pri Gradežu. Že zgodaj zjutraj so jih avtobusi pripeljali do Gradeža, kjer so se vkrcali na motorno čolne ter odpluli proti otoku. Tu sta bili dve maši, med katerima je krasno donelo slovensko ljudsko petje.

Popoldne so bili stanovski govori, in sicer za moške, fante, dekleta ter žene.

Ko so se pobožnosti končale, so se romarji vrnili v Gradež, kjer so vstopili v avtobuse ter odbrzeli v Oglej. V tem znamenitem kraju jim je nadškofijski kancler dr. R. Klinec razkazal mogočno baziliko ter orisal njeno zgodovino, ki zadeva tudi naš narod. Del Slovencev je namreč prejel krščansko vero ravno po duhovnikih, ki so prihajali iz Ogleja.

Veselih obrazov in radostnih src so se verniki vrnili na svoje domove.

stopiti obcestnega zemljišča. Zakaj se tu ne poslužijo znanega zakona iz leta 1866, kateri daje državi pravico, da zemljo razlasti, če je to v občo korist!

Ko gre za zemljo naših kmetov, se oblastva ne obotavljajo in zemljo kar razlaste. Čemu dvojna mera?

REPENTABOR

Velika množica Tržačanov in okoličanov se je na Veliki Šmaren zbrala na Repentabru, da se naučijo svežega zraka in prebije avgustove počitnice. Že v zgodnjih jutranjih urah se je z Opčin začela viti dolga vrsta motornih vozil, ki so prevažali počitka željne meščane. Domačini ne pomnijo, da bi se ta dan kdaj zbralo toliko ljudstva.

Mnogi izletniki so se povzdignili do naše cerkve, kjer so počastili Marijo vznebovzeto ter opravili svoje verske dolžnosti.

Dopoldne je bilo lepo vreme, tako da so se ljudje lahko mudili v prosti naravi. Marsikateri so si nakupili svežega kraškega »pršuta« ter pristnega terana, ki ga tega dne pri nas ni manjkalo.

Kljub temu so bile vse gostilne nabito polne in je bilo prav težko priti do zlate kapljice. Ljudi je nekoliko zmotila popoldanska

ploha, ki je hvala Bogu kmalu prenehala. Zvečer so izletniki nadaljevali z veselo zabavo in nekateri so celo sedli na vrtiljak, ki tudi letos ni manjkal.

CERKVICNA NA PEČAH

Precejšnja množica se je v ponedeljek 15. avgusta, zbrala v cerkvi na Pečah, kjer je prvič po vojni bila običajna pobožnost Velikega Šmarna. V lepi obnovljeni cerkvi sta bili ta dan dve maši, ki ju je daroval g. Vidmar. Med slovesnostjo je mogočno odmevalo naše večno lepo ljudsko petje.

Svetišče je sicer v glavnem prazno, saj je v njem le lesen oltar, ohranilo pa je stari slog, ker so pri obnovitvenih delih strogo pazili, da bi ne skvarili njegovega prejšnjega lica.

Poleg tega je tu lepa izletniška točka, ki spominja nekoliko na Sv. Višarje. Našim ljudem, ki še niso bili na Pečah, toplo priporočamo, naj ta kraj obiščejo. Do cerkvice prideš po strmi stezi iz Boljunca v dobri pol uri hoje.

SMRT KSENIJE MIHELČIC

V sredo je v Trstu preminula Ksenija Gigante, hčerka znanega tržaškega trgovca g. Josipa Mihelčiča. Pokojnica je dalj časa bolela na vnetju ledvic. Ob bridki izgubi izrekamo vsem sorodnikom globoko sožalje. Pokojnici naj Bog da večni mir.

Borba slovenskih kmetov pri Sv. M. Magdaleni Spodnji

»Petindvajset let se moramo z možem in z otroki potikati po tujih hišah! Sedaj, ko mi je oče zapustil majhno parcelo, da si na njej sezidamo skromno hišo ali vsaj leseno barako, mi je Ustanova za industrijsko pristanišče javila, da mi bodo zemljo razlastili!«

Tako nam je povedala priletna ženica iz Sv. M. Magdalene spodnje in se ob tem bridko zjokala.

In vendar je to le en primer izmed mnogih, ki se te dni dogajajo med našimi kmeti, mandrjarji in delavci, ki bivajo v tržaškem predmestju Sv. M. Magdalene spodnje, od Sv. Ane do Domja in Ricmanj.

Uradni list z dne 15. julija objavlja namreč razglas, da bodo razlastili 168 tisoč 563 kv. metrov tamkajšnjega zemljišča in ga izročili Ustanovi za industrijsko pristanišče. Lastnikom naj bi zemljo plačali povprečno po 80 lir in 38 stotink za kv. meter. Na tržaški občini je bil do konca prejšnjega meseca na vpogled seznam parcel, ki jih mislijo razlastiti, in tudi cena, ki so jo določili za posamezno parcelo.

Razume se, da je vest globoko odjeknila med tamkajšnjim ljudstvom in vzbudila val ogorčenja.

Oblastva trde, da služi razlaščenca zemlja razvoju tržaške industrije. Poznavalci tamkajšnjih razmer pa pravijo, da Ustanova za industrijsko pristanišče ni izkoristila niti ogromne površine, ki so jo bili razlastili pred leti. V današnjem ind. pristanišču je le 16 tovarn, medtem ko bi jih lahko bilo mnogo več. Dogaja se celo, da kmetje še vedno obdelujejo razlaščenca zemljo, toda ne več kot lastniki, ampak kot najemniki. Ljudje se nadalje sprašujejo, čemu ne izkoristijo one ogromne površine, ki se razteza ob desni strani ceste v Milje, namesto da bi silili visoko proti Ricmanjem.

Kar pa je naše ljudi najbolj razburilo, je vest, da nameravajo na tej zemlji zgraditi novo veliko naselje, ki naj bi se imenovalo Borgo S. Sergio. Jasno je torej, da ne gre tu več za razvoj tržaške industrije, temveč za širokopotezni raznarodovalni načrt.

Naše ljudi hočejo oropati zemljo, v katero so položili vso svojo mladost in svojo kri, ter jih pognati po svetu s trebuhom za kruhom.

Kmetje so se zato pretekli torek zbrali na širšem sestanku in sklenili, da bodo složno branili svoje življenjske koristi.

Poudarili so sicer, da niso proti razvoju tržaške industrije, a da so odločno nasprotni gradnji novega naselja, v katero naj bi se po vsej verjetnosti nastanili tujei.

Sklenili so nadalje, da bo odposlanstvo kmetov šlo h generalnemu komisarju ter mu postavilo naslednje zahteve:

1. Ustanova za industrijsko pristanišče naj izkoristi najprej že razlaščenca zemljo.
2. Razlasti naj se ono zemljišče, ki je res nujno potrebno za razvoj industrije.
3. Imenuje naj se posebna komisija, katero naj sestavljajo tehniko Ustanove za industrijsko pristanišče ter zastopniki kmetov, ki bo določila primerno ceno za zemljišča.

Naj mimogrede omenimo, kako smešna je cena, ki jo ponujajo kmetom. Medtem ko tržaška občina in celo IACP kupujeta zemljišča po 2500 do 3000 lir za kv. meter, misli Ustanova za industrijsko pristanišče plačati le od 80 do 150 — največ 250 lir za kv. meter zemlje.

Prepričani smo, da bo borba naših kmetov, mandrjarjev in delavcev podprla vsa naša javnost in upamo, da oblastva končno spregledajo, da politika raznarodovanja ne more prinesiti miru v naše kraje.

Dopisi iz Goriške

SPORAZUM O OBMEJNEM PROMETU

Od srede do sobote zvečer preteklega tedna je razpravljala italijansko-jugoslovanska komisija o ureditvi obmejnega prometa. Zaradi počitnice (ferragosto) se bo dogovor podpisal, tako vsaj vsi upamo, v tem tednu. Od dogovora pričakujejo zlasti goriški trgovci znatne gospodarske koristi. Vsem Goričanom so pri srcu nedeljski izleti v Solkan, Kromberg, Lokve in Soško dolino. Pravijo, da bomo lahko šli Goričani v jugoslovanski obmejni pas in Jugoslovani v italijanski štirikrat v mesecu. Posebne izkaznice za to veselo gibanje so baje že tiskane. O podrobnosti dogovora bomo poročali, brž ko se objavi. Sporazum bosta pa morali prej odobriti še obe vladi. Potrpežljivo bo treba baje za to čakati še tja do oktobra. Le da nam ne bo zopet kak vrag štrene zmešal.

PREKOPAVANJE NA TRGU SV. ANTONA

Na trgu Sv. Antona že dalj časa kopljejo jarke za polaganje novih cevi in odtok vode. Podjetje Mattioli gradi dva kanala, enega ob palači Strassoldo, ki bo odvajal vodo izpod goriškega gradu v ulico Rabatta, drugi pa bo vodil iz trga Sv. Antona po ulici Alviano do knezonadškofijskega semenišča. Ob tej priliki bodo obnovili tudi palačo Lantieri, ki stoji v bližini cerkvice sv. Antona. Trg sv. Antona bodo asfaltirali ter okrasili z nasadi. Prav tako bo asfaltirana tudi ulica Alviano.

Pri delu so naleteli najprej na ostanke štirih trupel, ker je tam bilo pred dvema stoletjema goriško pokopališče. Pred dnevi pa so odkrili temelje najstarejšega frančiškanskega samostana bivše goriške grofije in temelje cerkve, ki je bila posvečena najprej sv. Katarini, nato pa sv. Antonu. Zelo verjetno je, čeprav ni zgodovinsko popolnoma dokazano, da je samostan in cerkev ustanovil sam sv. Anton, ki naj bi se bil mudil v Gorici okoli leta 1227, kamor ga je povabil goriški grof Mainhard II. V palači Lantieri je bil gost tudi Pij VI., ko je šel na Dunaj k cesarju Jožefu II., nato tudi Goldoni in Jakob Casanova.

Promet po ulici Alviano in trgu sv. Antona bo ves čas zaprt.

ŠTEVERJAN

Za nas Števerjance je poletje prava muka. Že leta in leta prosjamo, naj nam oblastva preskrbe zdrave pitne vode. Naši očetje so to bedo laže prenašali, ker je bilo tedaj življenje vse drugačno kot danes. Danes pa živimo v socialni dobi in v naši republiki obstajajo gradnja vodovodov tudi za kmečko prebivalstvo. Že večkrat smo v svojih dopisih dokazali, kako zelo trpi naše zdravje in zdravje živine ob pomanjkanju pitne vode. Povedali smo tudi, da zaradi tega trpimo leto za letom ogromno gospodarsko škodo. Naj gospodje le preračunajo, koliko nas stanejo poti do Pevme ali Soče, kamor gremo po vodo. Zdravniki nam zapirajo vodnjake, češ da je voda zastrupljena. Koliko stane prevažanje vode za vojaštvo, orožnike in financarje! In vse to vendar dopuščajo, čeprav imamo naravnost odlično pitno vodo pred nosom, v Jugoslaviji. Mi preprosti in poštene kmetje zares ne

moremo razumeti, kako je danes sploh mogoče, da se življenjske potrebe morejo tako zanemarjati in da ostaja naš glas tako dolgo glas vpijočih v puščavi.

Tudi drugače zremo Števerjanci s skrbjo v bodočnost. Češnje so nam povečini segnile. Zgubili smo milijone, ker nismo mogli češenj prekuhati v žganje. Tudi breskve nam niso dale zaželenih dohodkov. Naše gospodarstvo peša in propada. Razmere nas silijo k samopomoči. O tem, kaj je treba ukreniti, bo mo govorniki prihodnjic.

SOVODNJE

Občinski svet se je na zadnji seji ponovno zanimal za dozidavo šolskega poslopja v Rupi. Na srečo mu leži dobrobit naših malčkov, saj bi v novih prostorih radi namestili otroški vrtec. V Novem listu smo svoj čas že poročali, da je občinski svet tudi lani zaprosil, naj bi mu prefektura odobrila dozidavo našega lepega šolskega poslopja. Doslej so ostala ušesa prefekture gluha; upamo pa, da se bodo to pot odmašila.

Gradnja štiristanovanjske hiše za naše brezdomce odlično napreduje in upamo, da bo do jeseni že končana. Rešiti štiri družine mučne skrbi in jim dati prijeten dom, je pomembno socialno delo. Naša občina bi potrebovala vsaj še eno veliko stanovanjsko hišo, ki bi nudila zdrav dom tudi drugim družinam, ki sedaj stanujejo v šoli v Gabrijah in celo v naši občinski hiši. Sodimo, da bi ministrstvo za javna dela utegnilo omogočiti zgradnjo še te nujno potrebne stanovanjske hiše, saj čujemo in čitamo, kako se minister Romita zlasti v zadnjem času trudi, da bi se zgradilo čimveč hiš za brezdomce.

IZ PEVME

Znano je, da naš domačin 41-letni Valentinčič Janez rad prepogosto in pregloboko pogleda v kozarec. Strast do pijače ga je tudi zapeljala, da je Antonu Klanjščku ukradel iz kuhinjske omare listnico z denarjem. Ko se je Klanjšček vrnil domov, je koj opazil, da je izginila listnica, v kateri je bilo več tisoč lir. Ker sta mu otroka, sinček in hčerka, povedala, da se je mudil v hiši nesrečni V. J., ga je prijavil orožnikom. Ti so odšli na njegov dom in pri njem našli listnico in skoro ves denar; le litrček ga je bil med tem zaužil, ker je bil zopet žejen.

Sodišče ga je pred dnevi obsodilo na dva meseca in 400 lir globe. Morda ga bosta zapor in sramota vendar streznila; vsi mu to iz srca privoščimo.

TRŽIČ

V 98 novih stanovanj, ki jih je zgradil I.A.C.P. v ulici Galilei ob železnici ter ob vznožju Krasa, so se že začele vseljevati družine. Le škoda, da je prefektura nad 20 brezdomcem, ki jih je naša občinska uprava bila vpisala v lestvico, odbila prošnje. Po črki zakona so pač imeli oni, ki so vložili prizive, večjo pravico od brezdomcev, toda v kratkem času bodo zgradili še celo vrsto novih stanovanj in tedaj pridejo na vrsto najpotrebnejši, ki sedaj živijo v nezdravih stanovanjih ali celo v barakah. Takih brezdomcev je pri nas še veliko.

V zadnjem času nas je vznemirila cela vrsta tatvin, ki jih je zagrešil neki 15-letnik s

še petimi pajdaši, starimi 13 do 16 let. Policija je zaprla nesrečnega tatiča in njegovega očeta, ki mu je dajal potuho. Tatiči so kradli vse, kar jim je prišlo pod roko: 52 uteži na trgu, denar in torbice, kar 13 fotografskih aparatov, ki so jih prodajali po 2500 lir, čokolado, karamele in drugo. Kdor čita časopise, se kar zgrozi, kako se je kraja v zadnjem času razširila. Sedaj so se mladi in stari vrgli zlasti na kokoši.

Pa tudi cerkev se ne izogibajo. Našo glavno cerkev so v zadnjem času že dvakrat okradli. Na piko so vzeli miloščino. Tako je goriško sodišče v torek prejšnjega tedna sodilo 50-letniku Gelindi Madrassiju iz Venzone pri Vidmu, ker je 2. julija pobral iz skrinjic v naši cerkvi 12.363 lir. Obsodilo ga je na eno leto zapora in 9000 lir globe.

IZ DOBERDOBA

Občinski svet je na zadnji seji (23. julija) odobril davek na živino, in sicer za leto 1956. Sklep so že potrdili tudi na prefekturi.

Svetovalci so tudi odobrili potrebno vsoto denarja za prepleskanje doberdobske šole. Družinski davek se določi na podlagi dohodkov, in sicer od 120.000 lir dalje.

Poštni urad je začel začasno poslovati v prtiličju občinskega doma. Tu ostane, dokler ne dokončajo novega poslopja, ki ga je že začelo graditi posebno delovišče, kjer je zaposlenih 15 delavcev. Za novo stavbo so določili 1 milijon in 100 tisoč lir. V poslopju bo tudi namestitveni delavski urad.

Občinski svet je izdal tudi dovoljenje za gradnjo bencinske črpalke v Dolu-Palkišče.

Doberdobci smo bili kar veseli, ko smo zagledali delavce, ki so začeli kopati temelje za novi poštni urad. Občinski upravi gre naše priznanje. Prav dobro vemo, koliko truda in dela zahteva zlasti od g. župana upravljanje občine.

Tudi z letošnjo letino smo zadovoljni. Čeprav nas dež večkrat moti pri delu, se kmetovalci proti njemu prav nič ne pritožujemo, ker je pač za nas Kraševce suša le največja božja šiba.

NESREČNA SMRT GORIŠKEGA DUHOVNIKA

V januarju je Novi list posvetil nekaj pristranih vrstic č. g. Gerbecu Antonu, ko je 14. onega meseca praznoval 70-letnico. Danes pa moramo poročati o njegovi žalostni smrti. Vozil se je z »littorino« iz Gorice proti Rubijam. Ker se na rubijski postaji vlak le za hip ustavi, se je že prej z drugimi potniki približal vratom; tedaj pa je hud veter odprl vrata in plemenitega duhovnika treščil ob tla. Vlak, ki je vozil z brzino 70 km, se je takoj ustavil. Železničarji so župniku nudili prvo pomoč in so ga nato v vozu Zelenega križa prepeljali v bolnico Brigata Pavia. Tu mu je dr. Sussi skušal rešiti življenje, a ves njegov napor je bil zaman. Ob 18. uri je temeljito izobraženi slovenski duhovnik izdihnil svojo Bogu in narodu zvesto dušo. K njemu je takoj prihitel njegov sobrat dr. Klinec. Dal mu je poslednjo odvezo in opravil zanj molitve za umirajoče.

V sredo so njegove zemeljske ostanke prepeljali v domačo cerkev, ki jo je 10 let Bogu v čast in svojemu ljudstvu v zveličanje vdano upravljal.

Pokojnikovo truplo bodo pokopali v Nabrežini, kjer počiva tudi njegova mati in kjer je bil g. Gerbec mnoga leta dekan in župnik.

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

ŠEMPETER SLOVENOV

O nadležnem človeku, ki nam je vedno pod nogami, pravimo, da se »povrača ku tuča«. Resničnost tega pregovora se je letos potrdila. Skoro vsakdanje nevihte so povzročile našim hribom veliko škodo. Košnja je zaozerala in mnogo pokošene trave je segnilo, ker je bilo sonce vedno zakrito. Tudi toča je napravila mnogo škode. V prvem tednu julija je pomandrala tudi naše tako lepo obetajoče polje.

Poljedelci so obupani in v vedno večjem številu zapuščajo domačije in hodijo iskat zaslužka v tujino, zlasti v belgijske rudnike. Kmetje niso že več let toliko pridelali, kolikor so morali izdati za izredno velike davke.

Zgubili so vsak pogum za obdelovanje zemlje in silijo tja, kjer je zaslužek bolj gotov.

HLODIČ

»Sreča v nesreči« bi lahko rekli o dogodku, ki se je pred kratkim pripetil na cesti med Hlodičem in Lijeso. Tovorni avto se je preukucnil v reko Kosco, ki teče ob cesti. K sreči so lastnika vozila, 24-letnega Marija Qualizzo, njegovega brata Jožefa ter Helija Qualizzo, vse iz Srednjega pri Sv. Lenartu, popolnoma nepoškodovane izvlekli iz avtomobila.

SVETE VIŠARJE

Kljub slabemu vremenu se je na naši priljubljeni božji poti zbralo na praznik Vnebovzete iz vseh krajev veliko število romarjev. Kako lepa je ljubezen, ki jo verniki raznih narodov in jezikov izpovedujejo Materi bož-

ji. Nobena narodnost se v svetovišarski cerkvi ne čuti užaljeno in ponižano, vsakdo moli in poje v svojem materinem jeziku. Kako vzvišeno je krščanstvo, ako se njegov duh tudi dejansko uveljavlja, kakor se to na naši božji gori dogaja že desetletja in desetletja. Sv. Višarje so pač slovenska gora in biser slovenske zemlje. Kako vse drugače je n. pr. na prelepi Stari gori, ki je bila prva in najstarejša božja pot beneških Slovencev. Ako danes tam slučajno zadoni slovenska pesem, marsikateremu italijanskemu patru vzvalovi kri in revež zardi kot puran od poganske jeze. Še izpovedati se ne moreš v domačem jeziku. Ubogi oče Pavel je sicer mož dobre volje, a žal zna le nekaj slovenskih besedi in izpovedancu more dati le odvezo in pokoro. Slovenci smo lahko ponosni, da dosledno spoštujemo pravico vsakega naroda.

Letošnje leto je zadnje, ko na svetovišarski božji poti vlada domača prisrčnost. Drugo leto bo že tekla vzpenjača iz Ovčje vesi do lesenega križa. Iz izkustva pa vemo, da mehkužna in udobna civilizacija prinaša s seboj mnogo npravstvene navlake. Vse poštene ljubitelje prelepe božje poti pa še zlasti navdaja strah ob vesti, da mislijo tu zgraditi celo velik hotel. Zato se bojimo, da bodo ti dve napravi svetovišarski božji poti napravili ogromno duhovno škodo.

Na svetovišarsko goro je pred kratkim prišla celo 81-letna Angležinja ga. Watson iz Oxforda, in to peš iz Zajzere. 16. avgusta nas obišče celovski škof dr. Koestner, ki bo v naši cerkvi obhajal s sošolci-duhovniki 30-letnico mature.

Dopisi iz Goriške

JAMLJE

Srce nam je od veselja poskočilo, ko so nam občinski očetje povedali, da so na zadnji seji razpravljali tudi o zgradnji nove šole v Jamljah. Saj naši otroci komaj čakajo, da jim sezidajo nov dom, v katerem se bodo izobraževali. Naša šola naj bi imela dve učilnici, dve stanovanji za učitelje, stranišča in kuhinjo. Novo poslopje bo stalo 15 milijonov.

Ko bo šolski dom dokončan, bo občinska uprava lahko s ponosom praznovala »likof«. Z njo se bomo tedaj veselili tudi vsi Jamljci.

Tudi nas je prešinila radost, ko smo pred 14 dnevi zapazili, da so delavci začeli kopati temelje za samostojni poštni urad v Doberdolu. Saj so bile Ronke predaleč! Sedaj odpadejo dolge poti. Koliko zgube časa brez potrebe! Poštni urad je za našo občino velika gospodarska pridobitev. Občinski upravi čestitamo za lep uspeh.

JESENSKI IZPITI

NA SREDNJIH ŠOLAH V GORICI

Popravni in vstopni izpiti na slovenskih srednjih šolah se pričnejo v torek, 6. septembra, ob 8.30 v vrstnem redu, ki bo proti koncu avgusta objavljen na razglasni deski vsake šole.

Istočasno se pričnejo sprejemni izpiti v nižjo srednjo šolo (nižjo gimnazijo). Učenci, ki se iz katerega koli vzroka niso mogli udeležiti sprejemnega izpita v poletnem roku, se lahko prijavijo za jesenski rok; čas za vlaganje prošenj je do konca avgusta.

Licejska in učiteljska matura se prične v soboto, 17. septembra, ob 8.30.

BELI GRAD

ZAKLETI GRAD

Napoleon je jecljal, da ne more nič pomagati, da se mora posvetovati z ministri in vlado.

»Ministre bom že jaz obdelala,« ga je jezo zavrnila Karlota in odšla vsa v solzah. V resnici je tudi vse obiskala, a ti so jo le poslušali in dajali le prazne izjave. Ponovno je Karlota prišla k Napoleonu in mu vrgla na mizo miramarsko pogodbo in zadnje pismo, kjer slovesno na svojo čast obljublja, da ne bo Maksimilijana pustil na cedilu. Cesar je kar pobledeval, nato je izustil, naj si Karlota ne dela več nikakih utvar, in je vstal. Čez dva dni ji je poslal ministra z uradnim sporočilom, da njenim prošnjam zavoljo višjih koristi Francije ne more ugoditi.

Nesrečni ženski se je kar zameglilo pred očmi. Začela je tuliti, zmerjati Napoleona in praviti spremstvu, da so jo skušali na dvoru z neko oranžado zastrupiti. Obupna pisma je pošiljala možu, ki se je v Mehiki boril z zadnjimi močmi. Sklenila je, da odpotuje preko Italije v Miramar, kjer bo pripravila nove načrte. Kakšne, v mrzlični razdraženosti še sama ni vedela. Šla je zopet Miramaru naproti...

OBUP IN TEMA

Ko je potovala preko Lombardije, so Karloto povsod prijazno sprejemali. Spominjali so se še blagega Maksimilijanovega vladanja

v Milanu. Nekaj dni je prebila v krasni vili d'Este ob jezeru Como. V Benetkah se je vkrcala na Lloydov parnik »Neptun« in je po viharji vožnji prispela 20. avgusta v Trst. Odsotna je bila 2 leti in 4 mesece. Vsa vesela je iz priljubljenega Miramara pisala možu v Mehiko, kako so jo slavnostno sprejemali, kako je od živčne razdraženosti ozdravela. Opisovala mu je, kako se je razbohotilo rastlinje v parku in da se bo vse še dobro izteklo.

Le en čuden opomin je težko vplival na njeno razpoloženje. V grajski obednici je nekega dne opazila mehiški grb, obdan s trnjevim vencem...

Tudi ta zlokobni opomin je kmalu prešel, ko je čez nekaj dni zmagovita avstrijska mornarica z admiralom Tegethofom na ladji »Nadvojvoda Maksimilijan« plula svečano mimo Miramara. Cesarici na čast so grmeli pozdravni streli in spet se ji je zdelo vse rožnato in lepo. Ko so obhajali praznik mehiške neodvisnosti, je cesarica priredila v Miramaru sijajno gostijo. Povabljeni so bili vsi veljaki iz Trsta, tudi slovenski župani in poslanci.

Ta dan je bil zadnji, ko je mehiško cesarstvo v Miramaru razvilo svoj blišč.

Polna najlepših nad se je Karlota odločila, da poskusi še zadnji korak, in sicer pregovo-

riti papeža Pija IX., da bi v prid Maksimilijanu posredoval pri evropskih velesilah. V tej nameri sta jo potrdila še cesarjev tajnik Blusio in minister Kuhačevič. Odločila se je za potovanje. Skrbno je izbirala spremstvo, ker se je bala, da je kdo od francoske cesarice podkupljen in da jo lahko zastrupi. V Rimu so Karloto nadvse veličastno sprejeli. Toda ko je državni tajnik kardinal Antonelli jasno povedal, da sveta stolica ne bo nastopila proti Napoleonu, jo je zgrabilo spet razočaranje. Vendar se je cesarica kot poslednje bilke oklepala razgovora s papežem. Avdicna 27. septembra je bila slovesna. Med razgovorom v knjižnici ji je papež povedal, da ne more za mehiško cesarstvo ničesar storiti. To je bil zadnji udarec. Karloti se je zameglilo pred očmi. Izbruhnila je v jok in začela vpiti: »Svetost, pomagajte mi, vsi, ki me čakajo pred vrati, me hočejo ubiti, na Napoleonov ukaz zastrupiti. Zmračil se ji je um. Usoda in kletev se je izpolnila.

Izpolnila se je zares kruto nad nesrečno ženo. Vmes je pa še imela jasne trenutke. Drugi dan se je zdela skoraj normalna. Papež Pij IX. ji je vrnil obisk. Tolažilne besede so ji zopet vlile poguma. Komaj je papež odšel, se je zopet zmešala. Nobene pijače ni hotela, v strahu, da je zastrupljena. Ko se je naslednji dan zjutraj zbudila, je vsa gorela od žeje. Poklicala je grafico del Barrio, najela izvoščka s trga in šla k »fontani Trevi«, kjer je ob začudenju meščanov začela željno piti vodo kar iz korita. Nato ukaže zapeljati v Vatikan.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

VELIKI SLOVENSKI IMPRESIONIST:

Ivan Grohar

Slikar Ivan Grohar se je rodil leta 1867 v Sorci na Gorenjskem in umrl v Ljubljani leta 1911. Ker je bil iz revne družine, je moral po končani osnovni šoli najprej služiti za pastirja in hlapca, kasneje je pa s pomočjo domačega župnika odšel v šolo k slikarju Bradašku v Kranj in nato k slikarju Milančiču v Zagreb. Po odsluženju vojaščini je obiskoval risarsko šolo v Gradcu. Nato je odšel v Monakovo, kjer se je seznanil z mojstrom slovenskega impresionističnega slikarstva Rihardom Jakopičem in s slikarjem Antonom Ažbetom, ki je imel takoj lastno slikarsko šolo. Kasneje se je vrnil v Ljubljano, kmalu nato je pa odpotoval na Dunaj, kjer si je najel slikarsko delavnico. Po velikem uspehu, ki ga je doživel na Dunaju spomladi leta 1904, ko so slovenski umetniki prvič skupno razstavili v tujini, se je spet vrnil v domovino. Nastanil se je v Škofji Loki, kjer je bival do svoje preane smrti.

Groharjeva prezgodnja smrt je bila posledica njegovega nerednega življenja in strašne bede. Življenje mu je zagrenila zlasti obsodba ljubljanskega sodišča zaradi neke nenamerne ponoverbe. Tega udarca ni mogel umetnik nikdar preboleti.

Grohar je eden velikih mojstrov slovenskega slikarstva. Njegovo umetniško udejstvovanje je šlo skozi štiri razvojne dobe. V začetku mu je kot samouku bila važna predvsem pravilnost risbe. Kasneje se je mladi umetnik ob preučevanju kompozicij velikih mojstrov v Monakovem izpopolnil in izoblikoval. Njegova dela iz te druge dobe so upodobljena v realističnem slogu, ki je pa navdahnjen z nekim idealizmom. Po vrnitvi v domovino se je v Groharju izvršil koristen preokret. Njegove slike iz te dobe so podane v slogu impresionističnega naturalizma. V zadnjih letih življenja se je pa Grohar popolnoma osvobodil tujih vplivov ter našel svoj lastni umetniški izraz. V tej zadnji življenjski dobi, ko je njegovo telo notranje že popolnoma razjedla jetika, je ustvaril nad vse dragocene umetnine, ki bodo večno živele med našim narodom.

Grohar je slikal pretežno olja, in sicer krajine, portrete, življenjske prizore, skupine, cerkvene slike itd.

Glavna njegova dela so: Brna, Spomladi, Cvetočja jablana, Škofja Loka v snegu, Stara Loka, Sejavaec, Vrt v Štemarjih, Ajda v cvetju, Krompir in Snopi.

Razstavljal je v Ljubljani, na Dunaju, v Beogradu, Berlinu, Londonu, Sofiji, Trstu (1907), Krakovem in v Varšavi.

TOMAZ MANN

Človeštvo je zopet izgubilo enega svetovnih pisateljev. To je Nemeč Tomaž Mann, ki je 12. t. m. umrl v Zürichu. Rojen je bil leta 1875. v Luebecku, mati je bila iz Brazilije. Ta dvojnost krvi se pozna tudi v pisateljevih delih. Zaslovel je že s prvim delom »Mali gospod Friedmann«. Se bolj pa z romanom »Buddenbrooks«, ki je preveden v vse večje jezike. Nato je njegova slava rasla, dokler ni prejel leta 1935 Nobelove nagrade za slovstvo. Eno njegovih zadnjih večjih del je »Doctor Faustus«, kjer skoraj tekmuje po globini umetnine z velikim Goethejem.

V svojih romanih se je Mann vedno potegoval za pravico in svobodo tlačenih proti slehernemu nasilju. Zato je tudi neustrašeno dvignil svoj glas proti hitlerizmu in je raje šel v pregnanstvo, kot da bi njegovo pero pisalo na ukaz omejenega diktatorja. Prav letos je slavni pisatelj obhajal osemdeset let življenja, polnega dela in bojev.

Pred kratkim je izšla prva številka Knjige 1955, ki je glasilo Združenja založniških podjetij v Jugoslaviji. Casopis ima nalogo, širiti dobro knjigo, hkrati pa objavljati prispevke jugoslovanskih književnikov. Podobno revijo izdajajo slovenske založbe že tretje leto, vendar pa nas ta seznanja samo s knjigami, ki izhajajo v Sloveniji, medtem ko nas novi časopis obvešča o vseh jugoslovanskih publikacijah.

Njegova dela so v tujini doživela popolno priznanje, medtem ko so jih doma najprej hvalili, potem oprezno kritizirali, po smrti pa proslavljali njihov velik pomen za razvoj slovenske umetnosti.

Letošnji Pulitzerjev nagrajenec:

William Faulkner: *Bajka*

William Faulkner, eden najpomembnejših sodobnih ameriških romanopiscev, je izdal lani roman o katerem se po vsem svetu dosti piše. Naslov romana je »Bajka«, kritiki pa pravijo, da gre za največje delo največjega ameriškega romanopisca.

Faulkner sam pa je s svojo značilno odkritostjo in prepričanostjo zapisal: »To je najboljši v mojem življenju in morda najboljši v mojem času.«

V romanu je več osrednjih značajev, dva pa sta vodilna: desetinik in general v francoski armadi. Dejanje se namreč dogaja leta 1918 na zahodni fronti. Traja teden dni, alegorično pasijonski teden. Zgodba se prične, ko se desetinik in dvanajst mož njegovega oddelka, — ki naj bi bili simbolji apostolov — odloči, da položijo orožje. Ti možje so tiho delovali med navadnimi vojaki obeh strani in v svojem sovraštvu do vsega zla in v želji za dosego vsesplošnega bratstva in miru hoteli napraviti konec vojni.

S temi dvanajstimi učenci pridobi desetinik ves svoj polk, da v ponedeljek jutraj odvrže orožje in ne gre v napovedani napad. Novica o tem se kol vihar raznese po obeh straneh bojne črte in v torek popoldne je že konec vseh bojev.

Tak je začetek romana. Ostalih 437 strani pa obravnava naslednje dni tedna: eden dvanajstih desetinika izda, aretirajo ga v sredo, v četrtek zvečer ima zadnjo večerjo s svojimi najtesnejšimi sodelavci, v petek je skupaj z dvema tačovoma ustreljen, v soboto pokopan in tedaj znova zaplamt borba na fronti. V nedeljo je bojišče strahovito bombardirano in ko se dvigne dim, desetinikovega groba in trupla ni nikjer več.

VZGOJNI KOTIČEK

Resnicoljubnost pri najmlajših

Ves otrokov umski razvoj je od prvga dne do polnoletnosti usmerjen k iskanju resnice. Zato je v prvih letih otrokovega življenja vzgoja k resnicoljubnosti dokaj lahka, če se le starši izogibljejo vsega, kar bi otroka sililo v laž, in če sami goje spoštovanje in ljubezen do resnice.

Če otrok pogosto laže, je to navadno le posledica napačne vzgoje.

Otrok običajno laže zato, ker se boji kazni, ali ker mu starši in drugi odrasli ljudje dajejo slab zglede ali z njim nepredvidno ravna.

Najpogostejši je prvi primer. Kazen je za vsakogar neprijetna stvar, še prav posebno pa za neobgljeno dete. Strah je tako velik, da mu nehote iztisne laž. Zato ne bodi z otrokom, zlasti v predšolski dobi, prestrog. Lažnivosť se najraje pojavlja v družinah, kjer kraljuje strahoviča. Resnicoljuben otrok more zrasti le tam, kjer je prijetno, ljubeznivo ozračje.

Če se otrok zlaže in svojo napako iskreno prizna, naj ga starši ne kaznujejo in naj ga raje le opominjo, kako je laž grda. Strogo naj ga starši primejo le tedaj, če kljub vsemu pri laži vztraja.

Ko bo otrok svojo napako priznal in videl, da ga starši niso kaznovali, bo drugič teže lagal. Ako se bo pa zavedel, da je kljub iskrenemu priznanju napake sledila huda kazen, se bo drugič najbrž spet odločil za laž.

Otroka pa naravnost učimo lagati, če sami z besedo ali ravnanjem lažemo. Otroka navajaj v laž, če mu n. pr. naročiš, naj kakega človeka odpravi

STUDI GORIZIANI

Po zaslugi delavnega in kulturno široko razgledanega ravnatelja goriške državne knjižnice doktorja Guida Manzinija je izšel XVII. zvezek revije »Studi Goriziani«. Casopis je odraz goriškega kulturnega življenja; seveda bolj italijanskega, čeprav vemo, da bi tudi slovenski znanstveniki našli pri časopisu prijazen sprejem. Ta številka ima predvsem zgodovinske članke. Profesor cerkvene zgodovinar Paschini piše o početkih goriške škofije. Zgodovinar Spessot se bavi z oglejskim patriarhom Filipom d'Alencon. V literarnem delu beremo članke o znamenit furlanskem pesniku Lorenzonu in o bizijaškem narečju iz okolice Tržiča. Ob koncu poroča Manzini o pomenu in delu državne knjižnice od ustanovitve (še pod Avstrijo) pa do danes.

Veliko bolj telesna in prepričljiva in zato bolj realistična in umljivojša od destenikove je generalova osebnost. On je vrhovni poveljnik zavezniških armad, a pravzaprav ne spada tako skladno v alegorični okvir zgodbe. Nastopa kot sodnik desetinika in je podoben Cezarju ali Ponciju Pilatu. In potem ko preizkuša desetinika in mu ponuja svobodo in oblast, spominja na Satana.

Glavna misel, ki jo je hotel Faulkner v svojem delu zagovarjati, je nekakšen pacifizem. Seveda mora pisatelj na nekaterih mestih tudi priznati, — in nerad to tudi prizna — da so nekatere vojne potrebne, če naj človeštvo ne pogine. Pri vsem pa mora predvsem čitatelj odločiti, ali piše Faulkner o vojni, ki je sama po sebi zlo, ali mu je vojna le podoba, ki naj predstavlja osnovno vrenje v človeštvu.

Faulkner je pričel snovati novi roman v decembru 1944, ko je svetovna vojna na zahodni fronti stopila v svoj višek. Skoro devet let je stalno bil pri njem, stalno seveda, če izvzamemo dva presledka, ko je pripravil za tisk dve drugi deli.

Kakšno mesto v ameriškem slovstvu bo imelo to Faulknerjevo delo, tega sedaj še ni mogoče reči, pa čeprav že po teh skromnih obrisih lahko sklepamo, da gre za veliko delo. Obravnava namreč osnovne konflikte, ki so obvladovali največja svetovna slovsťvena dela: vojno in mir, množico in izbranec, časovna in božanska, dobro in zlo. Roman je pisan spretno in izvrstno zasnovan ter v mnogih slikah prinaša najvišjo dramo sodobnega slovsťva.

s hiše, češ da te ni doma, ali pa če neko prošnjo odbiješ, češ da zaprosene stvari nimaš, medtem ko otrok ve, da jo imaš.

Če pa otrok pogosto laže, in sicer niti iz strahu pred kaznijo niti zaradi slabega zgleada, moraš poiskati drugod vzroke njegove lažnivosti.

Morda je to napuh, maščevalnost, sebičnost, močna čustvenost in prebujna domišljija.

Ko odkriješ pravi vzrok otrokove lažnivosti, ga ne kaznuj, če to ni potrebno, ampak skušaj s primernim poukom odpraviti vzrok lažnivosti. Poveš mu morda, kako je vzrok laži smešen, kako je grd n. pr. napuh, sebičnost itd.

Če vidiš, da se otrok zlaže zaradi strahu, mu ne smeš očitati, da je figamož. Morda se tega prav dobro zaveda in ga je tega sram, a ne more in ne zna strahu premagati.

Vedno in povsod je treba otroka učiti resnicoljubnosti z zgledom, pa mu tudi na kratko razložiti, kako grda je laž. Pojasni mu to čisto preprosto, saj bi otrok daljšo razlago ne razumel. Otroku mora biti resnicoljuben tudi v vedenju. Temu nasprotujeta hlinjenje in hinavščina. Hlini se, kdor drugače ravna, kot misli; hinavsko se pa vede, kdor se dela boljšega, kakor je v resnici.

Tudi ti veliki napaki boš pri otroku odpravil, če se boš poslužil istih sredstev in navodil, ki smo jih navedli za laž v besedi.

Ne smemo pa zamenjati laži z otrokovo zmotno. Kajti otrokova domišljija in čustva morejo popolnoma spremeniti to, kar je videl in slišal.

Tega se moramo zavedati, ko presojamo otrokovo govorenje, ki često nasprotuje dejstvu.

GOSPODARSTVO

VPLIV LUNE NA ŽIVA BITJA

V tem oziru je med našimi ljudmi — med ostalimi narodi mogoče še več — mnogo prazne vere in vraž, nekaj pa je tudi resnice.

Če vprašate znanstvenike za mnenje, bodo skoraj soglasno izključili vsak lunin vpliv na živa bitja. Kdor pa proučuje nekatere pojave, pride prečesto do zaključka, da si teh pojavov ne moremo raztolmačiti, če ne upoštevamo luninega vpliva. Med te ljudi pa ne spadajo samo »zarukani« kmetje, temveč tudi učeni ljudje, posebno naravoslovci.

Umljivo je, da je največ ljudi, verujočih v luno, v vrstah kmečkega stanu. Že v pradavnini je kmečki človek opazoval nebesne pojave in v svojem poganstvu proglasil sonce za boga življenja, luno za boginjo rodovitnosti itd. Te bogove so častili, ker so bili prepričani, da od njih vse zavisi. Verjetno je, da sega današnje upoštevanje lune pri kmečkih opravilih še v poganske čase in je to še odsev poganskega čiščenja lune.

Kmetje in vrtnarji ter znanstveniki pripisujejo med drugim luninemu vplivu naslednje pojave:

Setev povrtnine je potrebno izvršiti v dobi polne lune, na noben način ne ob novi luni. V prvem primeru izkali mnogo več semena in rastlinice se hitreje in lepše razvijajo. V mnogih predelih Nemčije sejejo in sadijo izključno v dobi rastoče lune. Prepričani so, da dosežejo zadovoljivejše pridelke. V mnogih krajih je razširjeno mnenje, da je potrebno sejati v dobi rastoče lune, pobrati pridelke pa v dobi padajoče. Mnogi vrtnarji so mnenja, da v dobi rastoče lune vsejana povrtnina rodi več listov in manj korenin, v dobi padajoče pa narobe. Tudi v gozdarstvu upoštevajo vpliv lune in pravijo, da ni vseeno, ob kakšni luni je bil les posekan.

Pa tudi živinorejci »občutijo« vpliv lune: naše mamice ne podložijo kloče, če ne po novi luni. Zelo razširjeno je mnenje, da nohti, parklji, rogovi in lasje pri ovcah hitreje rastejo, če jih odstranimo oziroma skrajšamo v dobi prvega krajca. Celo mesarska obrt veruje v luno: na Škotskem zakoljejo živali med novo in polno luno, nikdar po polni luni; pravijo, da se meso živali, ki so bile zaklane po polni luni, ne ohrani dolgo. Ribiči na splošno verujejo v vpliv lune na ribe in druga morska bitja. Trdijo tudi, da vpliva luna na potek različnih boleznih.

Mnogi pripisujejo luni tudi pojave v človeškem življenju.

Kaj pa znanstvo? Že zgoraj smo rekli, da večina znanstvenikov ne veruje v vpliv lune na živa bitja, a nekaterih pojavov si kljub temu ne morejo razložiti. Drugi skušajo te pojave raztolmačiti s sončnimi žarki, ki jih luna dobiva in odbija na zemljo. Teh žarkov je več v dobi rastoče lune. Ti žarki delajo svetlobo in v prisotnosti svetlobe zamorejo rastline vsrkati iz zraka ogljikovo kislino in jo potem predelati v najrazličnejše snovi: od lesnin pa do sladkorja in maščob. Skromna razlaga bi to bila, manjka nam pa popolnoma vsako pojasnilo, kako luna vpliva na živali.

Glede vpliva lune na rastlinstvo delajo danes marsikje resne poskuse in v doglednem času se bo zvedelo, ali je luna kaj udeležena na razvoju življenja na zemlji ali ne.

BRŽ KO ZRNJE SPRAVIŠ, GA RAZKUŽI

Ne smeš čakati, da ti molji, žužki in podobni nepridipravi poškodujejo fižol in žita. Prepričan bodi, da se škodljivci gotovo pojavijo v tvoji shrambi, če ne razkužiš zrnja, brž ko si ga spravil.

Za pšenico in druga žita primešaj med 100 kg zrnja po 100 gramov prahu »Geigy 33« ali enako količino »ceregamma«. Za fižol, grah in stročnice podvoji količino istega razkužila.

PRIBLIŽUJE SE TRGATEV

Po vsej Italiji pričakujejo letos večji vinski pridelok kot lansko leto. To upoštevaj že sedaj, če potrebuješ kako vinsko posodo. Nabavi jo čimprej, ker ni izključeno, da je ne boš pozneje mogel pravočasno dobiti. Pa tudi če moraš popraviti ali zboljšati staro vinsko posodo in potrebuješ sodarja, dogovori se z njim čimprej, ker bo pozneje sodar mogoče prezaposlen.

KMEČKE IN OBRTRNE POSOJILNICE

Poslanska zbornica je 27. julija sprejela nov zakon o kmečkih in obrtnih posojilnicah. Člani kmečke posojilnice morajo biti večini kmetje, obrtne pa obrtniki.

Posojilnice so lahko z omejenim (naše prejšnje »deličevke«) ali z neomejenim jamstvom (prejšnje rajfajzovke).

Na novo ustanovljene posojilnice z omejenim jamstvom morajo imeti najmanj 500 tisoč vplačanega kapitala; nove z neomejenim

jamstvom pa najmanj 300.000 lir. Posamezni delež ne sme presežati 10.000 lir, noben član pa ne sme imeti toliko deležev, da bi presežali vsoto 250.000 lir.

ITALIJANSKI PRIDELEK IN IZVOZ VINA

Lansko leto je znašal vinski pridelok v Italiji 50,132.400 hl ali 2,400.000 hl manj kot prejšnje leto.

Izvoz vina je znašal 1,347.760 hl za nekaj več kot 17 milijard lir. V posamezne države so šle naslednje količine vina (v 1000 hl):

Zapadna Nemčija	485
Švica	358
Združene države Amerike	102
Avstrija	96
Belgija	52
Ogrska	51
Anglija	38
Danska	27
Švedska	24
Francija	21
Venezuela	18

Še drugih 19 držav je uvozilo vino iz Italije, a v manjših količinah. Jugoslavija ni uvozila vina iz Italije.

Kar se tiče vrst vina, je bilo izvoženega:

navadnega vina	578.940 hl
drugih vin	536.000 hl
šumečih vin	10.988 hl
vermuta in podobnih	221.000 hl

Ali si že potaval natočnino?

da se bo to zgodilo tudi letos, vendar nihče ni pričakoval, da bo Jugoslavija tako močno zmagala. Dosegla je 169 točk, medtem ko je druga — Turčija dosegla le 126 in Grčija 121 točk.

Nič novega torej ni, da je zmagala Jugoslavija, čudno in novo je le to, da se je Turčija prvič uvrstila na drugo mesto.

Med tekami je Gubijan postavil nov jugoslovanski rekord v metu kladiva, in sicer 59.70 m. Prejšnji rekord je bil 59.40 m. S tem se je Gubijan močno približal svetovnemu rekordu.

PLAVANJE

Tekma čez Rokavski preliv

Končno je lepo vreme je dovolilo 12 tekmovalcem in 4 tekmovalkam dvanajstih držav, da so se pomerile v plavanju na prog, ki je dolga 32 km. Zopet je zmagal Egipčan Abdel Latof Abu Heir, ki ga je preplaval v 11 urah 44 minutah. S tem pa ni uspel posekati rekorda, ki ga ima že od leta 1950 njegov sonarodnjak Abdel Rehim. Njegov čas je 10 ur 55 minut!

Ker je voda precej mrzla in bi le redko kdo uspel v njej tako dolgo vzdržati, se tekmovalci pred tekmo čez kanal namažejo precej na debelo z mastjo.

S A H

V Göteborgu se odigrava te dni mednarodni turnir za šahovsko svetovno prvenstvo. Jugoslavija je tja poslala le dva igralca, in sicer Rabarja ter Fudererja. Čeprav je zasedba na tem turnirju zelo močna, imata vendar priznana jugoslovanska mojstra upanje, da se uvrstita med prvo deveterico. Kot njun svetovalec je šel z njima Gligorič.

V Jugoslaviji se odigrava predzadnje kolo za naslov jugoslovanske prvakinje v šahu. Tri kola pred koncem je vrstni red šahistk naslednji: Vuković 7; Radenković in Timotejeva 5.5; Vinceljak 5; Dvoršak, Osterc in Balaban 4.5; Stadler 4; Arik 2.5; Lukinec 2; Lazič in Ivnik 1.5.

Po osmem kolu Jug. mladinskega državnega prvenstva, ki pa se odigrava v Smederevu, vodita Karanjac in Vukčević s 6.5 točkami. Sledijo jima Buljovčić s 5.5, Savković s 5 in drugi. Kot vse kaže, je borba za naslov jug. mladinskega prvaka zlasti med Vukčevićem in Karanjcem zelo vroča.

v Sportni pregled

NOGOMET

Kontinent: Vel. Britanija 4:1

Prvič v zgodovini je kontinent porazil učitelje nogometa na njihovem lastnem igrišču v Belfastu. Ker je potek tekme že vsem prav dobro znan, se bomo to pot omejili le na komentarje raznih tujih dnevnikov, zlasti angleških. Ti enoglasno opozarjajo na odlično igro posameznih igralcev kontinenta, čeprav se strinjajo, da to ni bilo najboljšo moštvo, ki bi ga Evropa lahko sestavila. Manjkali so namreč Madžari. Za londonski tisk so bili najboljši igralci dneva: Vukas, Coppa, Bošković in Oewirk. Zlasti opozarja na izredno igro Vukasa, ki da je dobesedno uničil britansko obrambo in čast britanskega nogometa. »Ta profesor nogometa je pokazal s Coppo najboljšo igro, kar jih je Belfast kdajkoli videl.« »Reynolds News« poudarja v članku z naslovom: »Jugoslovan potopil britanski nogomet«, da je Vukas bil največja zvezda v moštvo Evrope.

Ni čudno, da ves svet tako hvali plavalnega nogometaša, saj je v tako važni tekmi med najboljšimi napadalci Zapadne in Južne Evrope zabil Vel. Britaniji od štirih golov kar tri.

DAVISOV POKAL

Kot finalistka Evrope je Italija igrala z Avstralijo, a je bila popolnoma poražena. Rezultat 5:0 pa kaže, da so Avstralci v tenisu daleč pred Evropo zlasti, če pomislimo, da slavni Gardini ni mogel dobiti proti Hoodu niti enega seta. Malo bolje sta se izkazala mladi Pietrangeli in Sirola, ki sta uspela rešiti svojo čast vsak z enim setom. S to zmago si je Avstralija zagotovila vstop v finale, ki bo še ta mesec. Igrala bo namreč z dosedanjimi posestniki pokala — Amerikanci.

BALKANIADA V CARIGRADU

Vsako leto se srečajo najboljši lahkotletci balkanskega polotoka, to je Jugoslavije, Grčije in Turčije, da pomerijo svoje mlade moči. Ze dve leti, tj. od 1953 je zmagala Jugoslavija in pričakovali smo,

ZA NAŠE NAJMLAJŠE

št. 26

Tarzan, kralj džungle

Copyright, 1929, by Edgar Rice Burroughs, Inc. All rights reserved.

Tarzan je vstal, se stresel kot lev in postavil nogo na nasprotnika. Iz ust mu je planil divji opičji krik. Blaznež je ležal nazavesten na tleh. La je hotela pobegniti, a Tarzan ji je to preprečil.

»Kaj bo z menoj?« je vprašala. »Nič« je dejal, »le pot v prostost mi pokaži!« — »Svečenica sem v sve-tišču Sonca« je odgovorila. »niti jaz te ne morem rešiti, če te najdejo moji ljudje. A rešil si mi življenje. Poskusila bom, da ga rešim tudi tebi.«

»Skrijem te. Pojdi z menoj! Gorje, če naju zalotijo skupaj; oba naju ubijejo.« Tarzan ji je pravil, naj se nikar ne izpostavlja nevarnosti. Sam si poišče pot v svobodo. A La se ni vdala. Pregovorila ga je, da je šel z njo.

Hodila sta po mračnih hodnikih in nazadnje prišla v sobico, kamor je prodiral le rahel žarek svetlobe. »Tu te ne bodo iskali, se ne upajo« je rekla. »Ko se stemni, pridem pogledat!« Tarzan je ostal sam v sobi mrtvih.

Zdel je ves dan v sobi, kjer so iz vseh kotov prelazale pošastne sence smrti.

Mesec dni je minil od potopa jahte, a trojica ponosrečencev je še vedno brezupno čakala na obali. Zgradili so preprosto zavetje in lovili živali.

Divji prebivalci džungle so se plazili okoli drevesne kolibe. Janine misli so se vračale v čase njenega prvega doživljanja na tej obali. Če bi bil sedaj pri njej Tarzan, se bi ji ne bilo treba ničesar bati!

Skrivnost

DRJA FU-MANČUJA

ROMAN - Spisal: Sax Rohner - Prevedel: A. P.

»Moj Bog!« je stokal. »Moj Bog!«
Mislil je kakor jaz na Weymoutha.

Ko nas je kako uro pozneje našla policijska barka na blatnih sipinah niže Greenwicha in so nam povedali, da so strupene kleti zahtevale žrtev osmih mož, smo tudi čuli novice o našem hrabrem tovarišu.

»Tam zadaj v megli, sir,« je poročal nadzornik Ryman, ki je poveljeval s slabo obvladanim glasom, »tam je bilo čuti neko pošastno tuljenje in izbruhe krohota, o katerih se mi bo sanjalo skozi mesece...« Karamaneh, ki se je privila k meni kakor preplašeno dete, se je tresla; in tedaj sem vedel, da je igla storila svoje delo vzlic Weymouthovi orjaški moči. Smith je slšno požiral.

»Prosim Boga, naj reka obdrži tega rumenega hudiča,« je dejal. »Eno leto svojega življenja bi daroval, da bi videl viseti njegovo podganje telo na koncu kaveljna na sidru!«

Bili smo tiha in žalostna družba, ko nas je barka tisto noč nosila skozi meglo domov. Zdelo se nam je skoraj tako, ko da smo

zapustili vrlega druga, ko smo odrinili od kraja — ali vsaj bližine kraja — kjer je Weymouth končal v junaškem boju. Naša nemoč je bila kaj klavrna in četudi bi bila noč jasna ko kristal, dvomim, da bi bili mogli ravnati drugače in prevzelo me je, da je ta smrdeča tema še naš nov sovražnik, ki nas je tiral nazaj v strahopetno zatočišče. Toda tiste čase je toliko raznih dogodkov poseglo v naše življenje, da smo kmalu nekoliko pozabili na žalostni primer in obrnili svojo skrb drugam. Morali smo misliti na Karamaneho in njenega brata. Imeli smo kratek posvet, v katerem je bilo sklenjeno, da morata za zdaj stanovati v kakem hotelu.

»Pobrigal se bom,« mi je Smith zašepetal, zakaj dekle naju je gledalo, »da bo tisto mesto noč in dan zastraženo.«

»Ti vendar ne meniš...«

»Petrie! Ne morem in ne smem misliti, da je Fu-Manču mrtev, dokler ga s svojimi očmi nisem videl mrtvega!«

Kakor je bilo dogovorjeno, smo odvedli lepo orientalko in njenega brata stran od razkošnega bivališča v umazanem okviru.

Nočem se ustavljati pri zadnjih prizorih v strupenih kletih, da me ne bi dolžili, da kopicim grozo zaradi groze. Gasilci, ki so bili proti okužbi primerno zaščiteni, so znosili ven telesa žrtev, ki so bila ognjena v žive mrliške odeje...«

Od Karamanehe smo zvedeli mnogo o Fu-Mančuju, a le malo o njej sami. »Kdo sem jaz? Kaj pa pomeni moja uboga zgodba?« je odgovarjala na vprašanja, ki so se tikala nje.

RADIO TRST A

Nedelja, 21. avgusta ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 11.30 Vera in naš čas; 12.00 Oddaja za najmlajše — »Krojaček Junaček«; 13.30 Glasba po željah; 20.05 Podoželski motivi; 20.30 Gounod: Romeo in Julija, opera v 4 dejanjih.

Ponedeljek, 22. avgusta ob: 12.55 Pevski duet in harmonika; 19.15 Mamica pripoveduje; 20.30 Domači odmevi; 21.00 Okno v svet; 22.00 Književnost in umetnost; 22.15 Mendelssohn: Simfonija št. 3.

Torek, 23. avgusta ob: 13.30 Glasba po željah; 18.40 Koncert basista Ettore Gerija; 19.15 Radijska univerza; 21.00 Radijski oder: Goldoni: Lažnivec; 22.48 Nočne melodije.

Sreda, 24. avgusta ob: 13.30 Lahke melodije igra duo Harris; 18.30 Z začarane police; 19.15 Zdravniški vedež; 20.30 Poje tercet Metuljček; 21.00 Mneja in dejstva; 21.40 Koncert mandolinskega orkestra; 22.00 Iz slovenske književnosti in umetnosti.

Četrtek, 25. avgusta ob: 12.55 Hrvatski motivi; 19.15 Radijska univerza; 20.30 Vokalni kvintet; 21.00 Dramatizirana zgodba — Rado Lenček: Henry Ford; 22.00 Glasbeno predavanje.

Petek, 26. avgusta ob: 13.30 Glasba po željah; 18.30 Z začarane police; 19.15 Poletni šport; 21.00 Tržaški kulturni razgledi; 21.30 Koncert pianistke prof. Mirce Sancinove; 22.00 Iz svetovne književnosti in umetnosti.

Sobota, 27. avgusta ob: 15.30 Pogovor z ženo; 16.15 Kavarniški koncert; 16.35 Domači odmevi; 19.15 Radijska univerza; 22.00 Vieuxtemps: Koncert za violino in orkester.

TEDENSKI KOLEDARČEK

- 21. avgusta, nedelja: 12. pob., Adolf, Mirjana
- 22. avgusta, ponedeljek: Hipolit, Ostrivoj
- 23. avgusta, torek: Filip, Bogovoljka
- 24. avgusta, sreda: Jernej, Borivoj
- 25. avgusta, četrtek: Patricija, Dragorad
- 26. avgusta, petek: Samuel, Perunika
- 27. avgusta, sobota: Antuza, Zlatko

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 18. avgusta si dal oz. dobil za:

ameriški dolar	622—627 lir
avstrijski šiling	23—24 lir
100 dinarjev	85—90 lir
100 francoskih frankov	165—170 lir
nemško marko	146—147 lir
pesos	17—19 lir
švicarski frank	145—146 lir
zlato	709—711 lir
napoleon	4050—4150 lir

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 143: Kako naj si razlagamo pojav, da začnejo kurja očesa boleti, ko se pripravljajo na dež?

Odgovor: Ko se pripravljajo k dežju, se dvigne vodna para od katere je večkrat zrak celo nasičen. Ker je vodna para lažja od zraka, se zniža zračni pritisk, kar ima za posledico, da se vsi predmeti — in tako tudi noge, oziroma stopala — nekoliko raztegnejo, razhlapijo. Kurje oko pa je pokrito z nekako roževino, to je s trdo snovjo, ki se ne more razširiti ko bližnje prožne mišice. Tako nastane v notranjosti noge pritisk, ki draži končnice živcev, in to nam da občutek bolečin. — Isto velja za ostale zaceljene rane na telesu, ki so tudi pokrite z ozko plastjo bolj trde, roževinaste kože.

Vprašanje št. 144: Imam plesniv sod, ki drži 6 hl. V njem ni bilo vina že 2 leti. Ker ga bom letos najbrž potreboval, vas prosim za pojasnilo, kako bi ga ozdravil, da se ne bi vino v njem poškodovalo?

Odgovor: Najprej sod odprite, to je odstranite mu eno dno. Preglejte, če so vse doge zdrave. Če je kaka samo malo gnila, je dovolj, da gnilobo zrežete do zdravega lesa in potem dotično mesto malo ožgete. Če pa je doga hudo gnila, potem jo je treba zamenjati. Ne bi bilo slabo, če bi potem vse doge nekoliko ožgali; držite nekaj sekund notranjo stran doge nad močnim plamenom. Nato sod zopet sestavite in začnite ga prati. Najprej z mrzlo vodo, takoj nato z vrelo. Ko ste vodo zllili, raztopite v 10 litrih vode odgovarjajočo količino soli »sanatona« in takoj zlijte v sod in ga začepite. Nato začnite sod valiti, in sicer počasi, tako da pride raztopina v dotik z vsemi deli dog. Sod morate tako valiti vsaj eno uro, nakar ga postavite na eno dno, čez pol ure na drugo. Nato pustite sod vsaj 2 uri pri miru. Po pretoku tega časa izpraznite sod in ga začnite izpirati z navadno mrzlo vodo. To morate nadaljevati toliko časa, dokler ne priteče iz sode tako čista voda, kot ste jo vllili. Včasih je potrebno tudi 8 in več izplakovanj z mrzlo vodo. Tako opran sod posušite in zažveplajte, pred uporabo pa ga morate oviniti, ker »sanatona« spravi iz sode vse. Sod najprimerneje ovinimo z raztopino vinske kisline (acido tartarico). V 5 litrih vode raztopimo 100 gramov vinske kisline ter vse zlijemo v sod, ki ga zatem na vse strani valimo. Morebitni ostanek raztopine je dober za ovinjenje drugega sode. Koliko »sanatona« vzamemo na hl? To zavisi od bolezni. Za odpravo hude plesni moramo vzeti po 175 gramov na hl. Če je sod hudo cinknen, vzamemo isto količino. Če je sod samo sumljiv, zadostuje po 50 gramov na hl. Bolje pa je raztopiti več »sanatona« kot premalo.

Vprašanje št. 145: Kaj so »mikroelementa«, o katerih se piše, da bi jih morali pri gnojenju bolj upoštevati?

Odgovor: Beseda »mikroelementa« je sestavljena iz pridevnika »mikro«, kar pomeni po grško mali,

majhen, neznaten, in samostalnika »element«, ki pomeni toliko kot kemijska prvina. Danes poznajo kemiki točno 100 prvin, od katerih je zadnja dobila naslov »einsteina« po nedavno umrlem učenjaku, ki je zračunal, koliko sile je nakopičene v enem atomu in je tako postal oče moderne atmosfere fizične vede. Navaden človek pozna tudi precej elementov - prvin. Take so: zlato, srebro, železo, baker, žveplo, kositer, ogljik (premog in oglje), apnik, kremen, aluminij in še druge. Voda je sestavljena iz dveh prvin - elementov, in sicer vodika in kisika; kuhinjska sol (tudi iz dveh prvin: klor in natrij). Vsaka snov je sestavljena iz prvin: tako naša obleka in hrana in orodje ter vse, kar vidimo ali otipljemo. Za rodovitnost zemlje so najbolj važne 3 prvine, in sicer dušik, kalij in fosfor. S temi navadno gnojimo. S časom pa se je izkazalo, da rastline ne uspevajo ali pa obolijo, če nimajo na razpolago še drugih prvin, s katerimi navadno nismo gnojili, ker smo mislili, da jih je dovolj v zemlji. Tako rastline pobledijo, če nimajo na razpolago dovolj železa, zato trosimo nanje železno galico. Če manjka zemlji bor (druga taka prvina) sadno drevje in pesa obolita. Drevesa umrejo, če nimajo dovolj mangana. Vse te prvine so navadno v zemlji. Če pa jih ni dovolj, jih moramo zemlji dodati, z njimi moramo gnojiti. Sodobno sestavljena gnojila upoštevajo te prvine in zato so primešane glavnim, ki so kot zgoraj rečeno dušik, kalij in fosfor ter apno. Ker pa teh dodatnih prvin (bor, železo, mangan itd.) primešamo le prav majhen odstotek, jih imenujemo »mikroelemente«.

Izdaja Konzorcij Novega lista

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska zadruga tiskarjev »Graphis« z o. z. v Trstu

Ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

T O V A R N A

Prinčič

KRMIN - CORMONS

TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje i t d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

In ob taki priložnosti je povsila trepalnice. Zvedeli smo, da je Kitajec prvotno privedel v Anglijo sedem dakoitov. Kakor se boste spominjali, smo število Burmancev že razredčili. Morda je zdaj le še eden ostal v Angliji. Živeli so v nekem taboru na zemljišču tiste hiše blizu Windsorja, ki si jo je bil doktor nakupil. Temza je bila njegova prometna cesta. Drugi člani te družine so prebivali v raznih koncih vzhodnega Londona, kjer se sestajajo mornarji vseh narodnosti. Glavno zbirališče East Enda je bila Shen-Yanova štacuna. Ta je uporabljal ladijski trup za delavnico, v kateri je delal posebno vrsto poskusov, ki ne bi bili v bližini mesta zaželeni. Nayland Smith je ob neki priliki vprašal dekle, ali je Kitajec imel kako zasebno ladjo, na kar mu je pritrdila. Nikdar ni bila na krovu, niti videla je ni nikoli in zato nam ni mogla dati nikakih pojasnil glede ladje. Plula je proti Kitajski.

»Ali ste gotovi,« je rezko vprašal Smith, »da je res odplula?«

»Tako sem jaz razumela in da bi mi morali slediti po drugi poti.«

»Ali bi bilo za Fu-Mančuja težko potovati s potniško barko?«

»Ne morem reči, kakšne načrte je imel.«

V stanju nenavadne negotovosti smo potem preživljali dni, ki so sledili za tragedijo, ki nam je ugrabila najinega sodelavca. Prav živo se spominjam tistega dne, ko sva s Smithom obiskala domačijo ubogega Weymoutha. Tačas sem se seznanil z nadzornikovim bratom. Smith je natančno opisal zadnji dogodek.

»Tam zunaj v megli,« je trudno zaključil, »je bilo vse videti tako neresnično.«

»O Bog, da bi res ne bilo!«

»Amen na to, Mr. Weymouth. Toda vaš brat je hrabro končal. Če bi bilo njegovo edino dobro delo to, da je svet rešil pred Fu-Mančujem, je bilo njegovo življenje dobro uporabljeno.«

James Weymouth je nekaj časa kadil, zatopljen v misli. Četudi je bila mala hiša le štiri in pol milje oddaljena od Sv. Pavla, je bila s svojim preprostim vrtom, zasenčenim z visokimi drevesi, odmaknjena od prometa in polna miru. Toda ena senca je ležala danes na njej — hladna in grozna senca. Posebljena zloba je prišla sem iz daljnega vzhoda in njena umirajoča zlohota se je dotaknila tega doma.

»Dve stvari sta, ki jih ne razumem,« je nadaljeval Weymouth. »Kaj je pomenil tisti strašni smeh, ki ga je rečna policija slišala v megli? In kje sta trupli?«

Karamaneh, ki je sedela poleg mene, se je ob teh besedah zgrozila. Smith, ki mu nemirni duh ni dal dolgega pokoja, da je taval sem in tja po sobi, jo je pogledal.

Tiste zadnje dni, ko si je Smith prizadeval spraviti nečisti stvar iz Anglije, je postal moj prijatelj še bolj suh in živčen, kot je bil prej. Njegovo dolgo bivanje v Burmi ga je napravilo suhega in mu ožgalo že po narodi temno polt z bakrenorjavo barvo; zdaj so mu sive oči vročično sijale in lice mu je bilo suho, da je bilo včasih videti že skoraj jetično. (Nadaljevanje)